

Neden yoksulluk var? Neden yoksulların sayısı sürekli artıyor ve artmak zorunda? Görelî ve mutlak yoksulluğun sürekli büyümesinin sebebi nedir? Neden hep “yoksullukla mücadelede” söz edildiği halde yoksulluk çığ gibi büyüyor. Yoksullukla mücadele söylemi neyi gizliyor? Bunun doğrusu zenginlikle mücadele olması gerekiyor mu? Eğer öyleyse neden hiç “zenginlikle mücadele” diye bir şey akıl edilmiyor? Zenginlikle mücadele akla gelmiyor zira zengin ve zenginlik bir tabu mertebesine yükseltilmiş durumdadır; Tabu söz konusu olduğunda, ondan söz etmek yasaklanır. Kimse ağzına almak istemez, almaya cesaret etmez. “Ayıbı açığa vurmanın âlemi yok” Denecektir. Bir şarkıcının iki saatte kazandığını, asgari ücretle çalışan biri nasıl olup da tam 11 yılda kazanabiliyor?

Bir şirket

patronunun veya yöneticisinin [CEO’su densen] bir saatte kazandığı 2783 dolar neden sorun edilmiyor? Bu “yetenekli”, “akıllı”, “becerikli”, “iş bitirici” kişi, saatte 2783 dolar kazanırken, çalıştığı işçiler de saatte 28 cent kazanıyor... Hesap ortada... Aradaki yetenek, akıl, beceri farkını bir düşünün. Ve bir tek kişinin 74 milyar dolar servete sahip olduğu bir dünyada 1 milyar insanın açlıkla cebelleşmesine şaşmak niye? Soruları çoğaltmak mümkün ama aslında durum sanıldığı kadar karmaşık değil!

Mâlûm, kelime ve/veya kavram çifti diye bir şey vardır. Bu, bir kelimenin veya kavramın, başka bir kelime veya kavrama gönderme yaparak varlık kazanmasıdır. İşte zenginlik ve yoksulluk kelimeleri bu gruba dahildir. Zenginlik olmadan yoksulluk olmaz veya yoksulluk olmadan zenginlik olmaz. Efendi ve köle, zâlim ve mazlûm, güzel ve çirkin, iyi ve kötü, sıcak ve soğuk, vb. kelime/kavram çiftine dahildir. Bu tür kelime ve/veya kavram çifti durumunda, çifti oluşturan kelime veya kavramdan her biri diğerini varsayar, ona gönderme yapar veya imâ eder. Elbette burada bizi ilgilendiren zenginlik ve yoksullukla ilgili olarak belirleyicilik ilişkisine açıklık getirmek önemlidir. İlişkinin yönü, zenginden yoksula doğrudur. Zenginlik olduğu için yoksulluk vardır. Öyleyse yoksulluğu gerçekten sorun eden birinin çözümü nerede bulacağı bellidir. Eğer zengin olmasaydı yoksul da olmazdı.

O halde neden zenginlik var sorusuyla başlamak gerekecektir. Yoksulluk zenginlikten kaynaklanıyorsa, zenginlik nereden kaynaklanıyor? Zenginlik de özel mülkiyetten kaynaklanıyor. Eğer özel mülkiyet diye bir şey olmasaydı, sözlüklerde zenginlik ve yoksulluk kelimeleri de olmazdı... Eğer insanlar üretmek ve yaşamak için gerekli araçlara Faiz Cebiroğlu’nun dediği gibi “ortakça” sahip olsalardı, özel mülkiyet diye bir musibet toplum yaşamına musallat olmasaydı, zenginlik de yoksulluk da olmazdı. Tabii akla, mantığa, izâna, sağduyuya aykırı kapitalist sistem de geçerli olmazdı. Doğal yaşam tehdit altında olmazdı... Demek ki, insanlığın ve uygarlığın şimdilerde içine sürüklendiği sefil durumun gerisinde, üretmek ve yaşamak için gerekli araçlara, yaşamı var eden ve sürekliliğini sağlayan kaynaklara küçük bir azınlık tarafından el konulması keyfiyeti yatıyor. Başka türlü ifade edersek, bu günkü kepezelik bir sapmanın sonucu. Herkese ait olması gerekenin, herkesin ortak kullanımına sunulması gerekenin, küçük bir azınlık tarafından gasp edilmesi de hukuk sistemiyle korunup, sürekliliği sağlanıyor. Birilerinin herkese ait olması gereken yaşam araçlarına el koyup, sahiplenmesi, başkalarının kullanımının yasaklanması, hukuk sistemiyle meşrulaştırılsa da, ne meşrudur, ne haklıdır ve ne mantıklıdır, ne de mabûl edilebilir bir şeydir. O zaman geçerli hukuk sisteminin aslında neyi ifade ettiğini de tartışma gündemine getirmek gerekecektir. Hukukla ilgili tartışmayı şimdilik başka zamana bırakarak, asıl konumuza dönelim ama geçerken şu “hukuk” denilenin hukukçulara, “konunun uzmanlarına” bırakılmaması gereken bir şey olduğunu da hatırlatarak.

İnsanlık tarihinin büyük bölümünde özel mülkiyet diye bir şey bilinmiyordu. İnsanlar ortak üretip, ortak tüketip, ortak yaşamayı başarıyorlardı. Uygarlık belirli bir eşiği aştığında, gücü ele geçiren sınıflar, zor ve savaşla insanları köleleştirdi, kendilerine tâbî duruma getirdiler, herşeyin sahibi oldular, herşeye hükmeder duruma geldiler. Sadece birikmiş zenginlik, toprağın altı ve üstü değil, insan toplulukları da bir kralın, hükümdarın, prensin, sultanın, hanın, kulları, köleleri, tebaları durumuna geldi. Yaratılan zenginlik küçük bir azınlığın elinde toplandı. Bu güçlü olanın şiddete başvurarak topluluğa ait olması gereken yaşam araçlarına el koyması demektir. Sistem şiddete ve zora dayalı olarak kendini var ediyordu ama bir meşrulaştırmaya da ihtiyaç duyuyordu elbette. Bu amaçla ideolojik kölelik veya gönüllü kulluk devreye sokuluyordu. Geçerli durumun Tanrı’nın arzusu olduğu, efendinin de Tanrı’nın iradesinin temsilcisi olduğu düşüncesi yerleştiriliyordu.

Kapitalizmin tarih sahnesine çıkmasıyla, önceki dönemdeki zorun, şiddetin ve kaba kuvvetin yerini para alacaktı. Elbette bu şiddetin sahneden çekildiği anlamına gelmiyordu. Zira egemenlik, tahakküm ve zulüm düzeni mutlaka iki şeye ihtiyaç duyar: Şiddet, zor, kaba kuvvet, baskı ve zulüm ve gönüllü kulluk veya ideolojik egemenlik. Zaten kapitalizmle birlikte ortaya çıkan burjuva düzeni, Eskinin mirasçısıydı, önceki dönemde atılmış temeller üzerinde yükselmişti. Fakat, yeni sistemin paraya dayanması, zora, kaba kuvvete dayalı sistemden farklı bir nitelik taşıyordu, zira, para parayı çekiyor. Parası olan her seferinde daha çoğuna sahip oluyor, sürecin her ileri aşamasında sosyal eşitsizlik büyüyor, zengin-yoksul uçurumu derinleşiyor. Paraya dayalı düzen reel bir karşılığı olmayan, özgürlük, demokrasi, insan hakları gibi söylemlerle meşrulaştırma yoluna gidiliyor. Özü itibarıyla anti-eşitlikçi bir sistem olan

kapitalizm geçerliken, adaletten, barıştan, özgürlükten, insan haklarından, vb. söz etmek ikiyüzlülük değil midir? Herkesi herkese düşman etmeye göre kurgulanmış, emek sömürüsüne dayalı kapitalist sistemde barış mümkün müdür? Eğer gerçekten barış amaçlanıyorsa, adaletin amaçlanması, adalet amaçlanıyorsa da eşitliğin amaçlanması gerekir. Her kim ki, sosyal eşitlik için mücadele etmiyorsa, barış ve adaletten söz etmesinin bir kıymet-i harbiyesi yoktur. Kapitalizm geçerliken özgürlük, sadece mülk sahibi sınıfların, sermaye sahiplerinin, paraya hükmedenler sınıfının özgürlüğüdür.

Özel mülkiyetin yüceltilmesinin, kutsanmasının ve dayatılmasının gerisinde Batı burjuva düşüncesinde içkin [mündemiç] bir anlayış bulunuyor ve bu anlayışın kökleri Greko-Romen ve Yahudi- Hıristiyan [Judeo-Chretien] ve burjuva gelenekte bulunuyor. Nitekim Eski Ahit de: “Tanrı insanı kendi suretinde yarattı. Verimli olun, çoğalın dedi, Yeryüzünü doldurun ve denetimimize alın; denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, yeryüzünde yaşayan bütün canlılara egemen olun” dedi. [Eski Ahit [Tevrat]. 27-28. ayetler]. Dikkat edilirse, “tüm canlılarla birlikte yaşayın, varolun” denmiyor, kendi dışınızdaki şeylere “egemen olun” Deniyor. O halde herkese ait olanın özel mülkiyet konusu olması nasıl meşrulaştırılıp/ dayatıldı? Bu işin de bujuva ideolojisinin ve liberalizmin en önemli teorisyenlerinden biri ve kendisi de bir burjuva olan İngiliz John Locke tarafından kotarıldığı anlaşılıyor. J. Locke, “An Essay Concerning the True Orijinal Extend and End of Civil Government”, The Second Treatise of Civil Government, [1690, chapter 5] adlı eserinde, Tanrı ’nın insanlığa sunduğu kaynağın bir kısmının özel kullanıma, özel mülkiyete evrilmesininin, başkalarının kullanımdan dışlanması gereğininin “o kişinin harcadığı emekle” açıklıyor. Eğer, diyor John Locke, “Toprak ve tüm aşağı yaratıklar Tanrı tarafından tüm insanlara bahşedilmişse, her insanın da kendine ait olması gerekir” Eğer doğanın ürünlerine bir emek harcanarak sahip olunuyorsa, emek ona bir ilave yapıyorsa, kendi emeğiyle elde edilenden başkalarının hak iddia etmeye hakkı yoktur diyor. Bu durumda bireysel sahiplenme [mülkiyet] dışında kalan da başkalarına ait olacaktır... Oysa birilerinin ortak olanı sahiplenip/kullanması, başkalarının her türlü mülkiyetten dışlanması demeye gelir. Eğer özel sahiplenme [mülkiyet] doğanın kaynağını ve geçmişin mirasını yok ederse, başkalarına ne kalacaktır? Aslında İngiltere’de ve İskoçya’da ortak kullanım konusu olan toprakların özel mülke dönüştürülmesi, toprak lordu kapitalistler tarafından gasp edilmesi, Locke’dan önce başlamıştı, vahşi özelleştirme dalgası ondan sonra da devam etti. Döneme köylü isyanları ve komünist hareketler [komünist ‘Diggers’ hareketi gibi] damgasını vurmuştu. Artık geçerli burjuva anlayış, ortak kullanım konusu olan şeyleri değersiz sayıyordu. Bir şeyin değerli olmasının koşulu, o şeyin özel mülkiyet konusu yapılmasıydı. Özetlersek, Locke, “birey çalışmasıyla, harcadığı emekle kamuya, topluluğa ait olan ama bir değeri olmayanı, değerli bir hale getiriyor ve tabii ona sahip olmayı da hak ediyor” diyor İngilizcede işlenmeyen toprak, telef edilmiş toprak [waste land] sayılıyor ve Locke oradan hareketle de özel mülkiyeti meşrulaştırıyor. Ve baklayı ağzından çıkarıyor: “Eğer kullandığımız şeyin gerçek değerini lâyıkıyla tahmin etmek istersek, farklı maliyetleri hesap edersek, emeğe ve doğaya ait olanı ayırıştırırsak, emeğin payının %99 olduğunu görürüz. Daha sonra faizin devreye girmesi ve kapitalist sürecin olgunlaşmasıyla paranın parayı çekmesi” süreci de hızlanıp derinleşecek, her şey çığırından çıkacaktır. Elbette bu tür bir mantık ve düşünce sistemi geçerli olunca, özel mülkiyetin meşrulaştırılması, kutsanması, yüceltilmesinde şaşılacak bir şey de olmazdı. O zaman nasıl olup da bir şarkıcının 2 saatte 80 bin TL ‘kazandığı’ da sorun edilmezdi. çünkü bu parayı emeğinin karşılığı olarak kazanmıştır, öyle ya... Aslında şarkıcının ‘kazandığını’ sandığı ve lüks harcamalarda kullandığı para, gerçekten bir emek harcanarak yaratılmıştır ama bunda şarkıcının dahil son derecede önemsizdir. Asıl emeği harcayan işçilerdir ve şarkıcıya ‘yeteneği’ karşılığında transfer edilen emek sömürüsünün sonucu olandır. Mafyanın el koyduğu için de aynı şey söz konusudur ve emek sömürüsü sonucu yaratılan ve kapitalist sınıf tarafından el konulan değerın mafya tarafından hileye ve şiddete başvurularak el konulan kısmıdır, yani bir transfer söz konusudur. Artık sadede gelebiliriz.

Gerçekten John Locke’un iddia ettiği gibi mülkiyet nerdeyse tamamıyla emeğe, bireyin tekil emeğine mi dayanır? Ya da böyle bir şey mümkün müdür? Eğer bu mümkün olsaydı, âdil sayılabilir miydi? Farzedelim ki, son derece yetenekli, akıllı, becerikli, ‘işbitirici’ biri, bir uçak kazası sonucu okyanusa düştü ve şans eseri ıssız bir adaya çıkmayı başardı. Bu kazazede dışarıyla bağ kurması imkânsızken neleri ne kadar yapabilir? Yaşamını nasıl sürdürebilir, neye ne kadar sahip olabilir? Bir kere günün çoğunu balık, salyangoz, yengeç, v.b. avlayarak ya da yenebilir bitki ve varsa meyveleri toplayarak geçirecektir. Taşları veya ağaçları birbirine sürterek ateş yakabilirse, avladıklarını pişirerek yiyebilir, kendine ağaçlardan ve otlardan bir baraka, belki ağaçlardan bir küçük kayık yapabilir. Zamanla bazı bitkileri sınırlı bir şekilde yetiştirebilir. Avlayabilirse hayvan derisinden veya bitkilerden örtünecek bir şeyler yapabilir. Bir gün adadan kurtulma umuduyla sevgilisine, eşine ve çocuklarına hediye edeceği deniz kabukları biriktirir. Daha fazlasını yapması pek mümkün değildir. Aynı kişi bir sanayi işletmesinin veya finans grubunun CEO’su olsaydı nelere sahip olabilirdi. Belki istediği her şeye. Demek ki, insanın neye sahip olacağı bireysel emek ve çabasından başka faktörlere bağlı, sadece kendi çabasından, yeteneğinden, ustalığından, becerisinden neşet eden bir şey değil. Başka türlü ifade edersek, emeğin hangi koşullarda harcadığı büyük önem taşıyor.

Değerin veya zenginliğin üç kaynağı vardır: 1. Doğanın katkısı; 2. Geçmiş nesillerin mirası olan bilgi, beceri teknik yetenek, alet-edevat, kültür, v.b. ; 3. Yaşayan neslin gerçekleştirdiği işbirliği [sosyal emek] İşte bu gün emek verimliliğinin ve yaratılan zenginliğin gerisinde esas itibarıyla bu üçü bulunuyor ve orada bireyin tekil katkısı ihmal edilebilir değilse de son derecede sınırlıdır. Bu da demektir ki, toplam ortak ürün doğanın, geçmiş ve mevcut nesillerin ortak çabasının ürünü olarak tezahür ediyor. Eğer öyleyse, herkese ait olması gerekenin özel şahıslar tarafından ele geçirilmesi, sahiplenilmesi, özel mülkiyet konusu yapılması, mantıklı, haklı ve âdil, meşru, dolayısıyla kabul edilebilir değildir. Lâkin hukuka uygundur. Yasalıdır. En zengin Amerikalı Bill Gates'in 59 milyar dolar serveti olduğu biliniyor. Yukarıda saydığımız üç unsur dikkate alınsaydı, Bill Gates'in sahip olması gereken en çok ne kadar olabilirdi dersiniz? Bu gün sahip olduğunun kaç milyonda birini hak ederdi? Elbette ortak zenginliğin özel kişiler [kapitalistler ve çevresi] tarafından bu şekilde ele geçirilmesi, özel mülk durumuna getirilmesi, lüks tüketimle yok edilmesi, sadece insânî, sosyal, politik olumsuzluklar ve kötülükler ortaya çıkarmakla kalmıyor, doğa tahribatına, ekolojik bozulmaya, velhasıl yaşamın temelinin aşınmasına da neden oluyor. Bu temel dengesizlik ve eşitsizlik, bir dizi tehlikeli dengesizliğe de kaynaklık ediyor. Özel mülkiyetin geçerli olduğu üstelik kutsandığı bir dünyada, ahlâktan söz etmek bir şeyi olmadığı yerde aramaktır zira özel mülkiyetle ahlâk bağdaşır değildir. Hem insanlığın ortak çabasının ürünü olan servet [zenginlik] küçük bir mülk sahibi kapitalist sınıf ve çevresi tarafından yağmalanacak, bir de oradaki devlete 'hukuk devleti' denilecek ve etikten, insan haklarından, demokrasiden, özgürlükten, insan haklarından söz edilecek. Bu durumun sürdürülebilirliğine kim daha ne zamana kadar inanabilir? Kaldı ki, belirli bir eşik aşıldığında maddi zenginlik bir refah unsuru olmaktan çıkar. Sahip olma, her seferinde daha çoğuna sahip olma tutkusu tarafından rehin alınmış bir insan, aslında sahip olduğu şeyler tarafından sahip olunan durumuna düşer. Bu, sahip olanın sahip olunması durumudur. Zira, artık o yola giren bireyin iradesi devre dışı kalmıştır. Bu bakımdan gerekli olanla, gereksiz ve vazgeçilebilir olan ayırımının yapılması önemlidir. Sahip olma dürtüsü de, farklı olma isteğinden bağımsız değildir. İnsanlar başkasının sahip olduğundan fazlasına sahip olmayı bir mârifet sayıyorlar. Okullarda verilen eğitim de 'farklı olma?', 'herkes gibi olmama?' bilincini yerleştirmeyi amaçlıyor. Kapitalist sınıf üç alt-unsurdan oluşuyor: 1. Sermaye sahipleri, [paraya sahip olanlar, hisse senedi sahipleri, faiz karşılığı borç verenler]; 2. girişimci [müteşebbis] denilen işletme yönetici ve sahipleri ve; 3. üretilen malları tüketiciye ulaştıran tüccarlar. İşte bu üçü çevresindekilerle birlikte toplumun üretici gücünü/kapasitesini, toplumsal servetin de en büyük bölümünü ellerinde tutuyorlar ve burjuva sınıfını oluşturuyorlar. Bilindiği gibi burjuva sınıfı sadece mülk sahibi sınıflardan ibaret değildir. Politikacılar, sivil ve militer bürokrasinin yükseklerindeki, üniversite üyeleri, medyada etkin kesim, sanatçılar, eğlence sektörünün kaymak tabakası, vb. burjuva sınıfını oluşturuyor. Üretim araçlarının ve yaşam araçlarının özel mülkiyetine sahip olmaları, mülksüzleştirilmiş, emeklerini satarak geçinen işçi sınıfının ve bir bütün olarak emekçi sınıfların emeğinin ürünü olana el koymalarına imkân veriyor.

Bu vesileyle mülkiyete dair kafa karışılığının da aşılması gerekir: Birincisi, mülkiyetten söz edildiğinde bir kere özel mülkiyet kastediliyor; ikincisi, insanın yaşamı için gerekli olan üretim ve tüketim araçları mülk tanımını dışındadır. Arabaya sahip olmakla o arabayı üreten fabrikaya sahip olmak aynı şey değildir. Mülkiyet başkasının emeğini sömürmeye, başkasının emeğinin ürününe el koymaya imkân veren, üretim ve yaşam araçlarına sahip olmaktır. Bir insanın ihtiyacını mütevazı düzeyde sağlayan üretim ve yaşam araçlarına sahip olmak mülkiyet değildir. İnsanlığın ortak serveti [zenginliği] ve yaşam kaynağı olanın özel şahıslar tarafından sahiplenmesini haklı gösterecek hiç bir haklı ve mantıklı gerekçe yoktur. Öyleyse özel mülkiyetin tasfiyesini amaçlayan, 'genel toplum yararını' veya 'insanlığın ortak iyiliğini' esas alan bir rotaya girmek için de hiç bir engel yoktur. Zaten özel mülkiyetin gerekliliği ve vazgeçilmezliğine dair ileri sürülen bildik argümanların hiçbir bir inandırıcılığı yoktur. Gelecek yazıda özel mülkiyetin neden ortadan kaldırılması gerektiğine dair tartışmayı sürdürebiliriz.

16. 10.2012